

Hallitsematon ja houkutteleva media

Yhteiskuntatieteilijöiden näkemyksiä julkisesta asiantuntijuudesta

VILLE PITKÄNEN & MARI K. NIEMI

Yhteiskuntatieteilijöillä on näkyvä asiantuntijarooli suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Kuitenkin vain pieni osa tutkijoista esiintyy aktiivisesti alansa asiantuntijoina mediassa. Millaiset tekijät vaikuttavat tutkijoiden haluun ottaa vastaan julkinen asiantuntijarooli ja kuinka toimittajat valitsevat käyttämänsä asiantuntijat? Miten tutkijoiden asiantuntemus saataisiin laajemmin journalistisen median käyttöön?

.....

Johdanto

2000-luvulla yliopistot ovat ryhtyneet korostamaan strategioissaan tutkijoiden yhteiskunnallista tehtävää eli tutkijoiden ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutusta. Yleisenä tavoitteena on ollut lisätä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä yhteiskunnan ja tieteen tekijöiden välistä vuoropuhelua. Tärkeä osa tätä vuoropuhelua on tiedeviestintä, johon kuuluu myös tutkimuksen popularisoiminen ja tutkijoiden osallistuminen julkiseen keskusteluun esimerkiksi asiantuntijahaastatteluita antamalla.

Vaikkei tutkijoiden osallistuminen julkiseen keskusteluun olekaan uutta, on tutkijoiden julkinen rooli muuttunut. Aiemmin tutkijoiden mediajulkisuus liittyi suuremmin heidän tekemäänsä tutkimukseen. He tiedottivat tutkimustuloksista ja popularisoivat niitä suurelle yleisölle. Nykyään on kuitenkin yhä tavallisempaa, että tutkijat esimerkiksi taustoittavat uutistapahtumia, arvioivat poliittisia päätöksiä sekä määrittelevät yhteiskunnallisia ongelmia. (Albæk & al. 2003; Wien 2014.) Tällöin julkisuus perustuu tutkijan kykyyn jäsentää yhteiskunnallista keskustelua oman erityisosaamisensa ja aihepiirin tuntemuksensa kautta. Näin on siksikin, että nopeatempoinen journa-

lismi kaipaa tietoa ja arvioita myös aiheista, joita ei vielä ole ehditty tutkia.

Osin kehitys liittyy journalismissa tapahtuneisiin muutoksiin. Uutisjournalismissa painopiste on siirtynyt yhä enemmän faktojen raportoinnista uutistapahtumien tulkintaan, ja siksi mediassa on enemmän tilausta erilaisille analyyseille ja näkemyksellisille sisällöille. Asiantuntijoita hyödynnetään yhä useammin uutistapahtumien taustoitajina ja kontekstioijina. He tuovat uutisjuttuihin näkemyksellisyyttä, jolloin toimittaja välttyy ottamasta aiheeseen kantaa. Useiden asiantuntijoiden haastattelu rinnakkain auttaa toimittajaa nostamaan esiin myös sellaisia ristiriitoja, joita pelkkä aiheesta raportointi ei toisi esiin. (Fenton & al. 1998; Conrad 1999; Boyce 2006; Albæk 2011.)

Journalismissa tapahtuneet muutokset heijastuvat myös eri tieteenalojen edustajien kysyntään mediassa. Tiedejournalismissa lääketieteellä on edelleen vahva asema (Clark & Illman 2006; Buchi & Mazzolini 2003), mutta tilanne muuttuu tarkasteltaessa tieteen tekijöiden näkyvyyttä journalismissa laajemmin. Tanskalaisen tutkimuksen mukaan yhteiskuntatieteilijöiden julkinen näkyvyys ohitti luonnontieteilijöiden näkyvyyden jo 1980-luvulla ja kehitys on jatkunut samanlaisena 2000-luvulle (Albæk & al. 2003). Myös useat

muut tiedeviestinnän tutkimukset antavat vahvistusta havainnolle, että humanistien ja yhteiskuntatieteilijöiden yhteistyö median kanssa on nykyään yleisempää kuin luonnontieteilijöiden (Dunwoody & Scott 1982; Dunwoody 1986; Kyvik 2005; Kreimer & al. 2011; Peters & al. 2012).

Yhteiskuntatieteellisen asiantuntijuuden hyödyntämien journalismissa on yhä tavallisempaa, mutta yhteiskuntatieteilijöiden käsityksiä median kanssa tehtävästä yhteistyöstä on kuitenkin tutkittu vain vähän. Tiedeviestinnän tutkimuksissa on tarkasteltu pääosin luonnontieteilijöitä, ja osin tästä syystä fokus on ollut tieteellisen tiedon välittämisessä ja yleistajuistamisessa. (Peters & al. 2008; Schäfer 2010; Rödder 2012; Peters 2013.) Yhteiskuntatieteilijöiden mediayhteistyöstä kuitenkin vain pieni osa liittyy suoraan tehtyyn tutkimukseen. Yhä tavallisempaa on, että tutkijat kommentoivat julkisuudessa oman tutkimuksensa sijaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia teemoja (Peters 2013). Tällöin kyse ei ole tiedeviestinnästä sen perinteisimmässä merkityksessä vaan pikemminkin yleisemmän asiantuntijaroolin omaksumisesta.

Tässä artikkelissa tarkastellaan yhteiskuntatieteilijöiden näkemyksiä julkisesta asiantuntijuudesta ja median kanssa tehtävästä yhteistyöstä perinteistä tiedeviestintää laajemmasta näkökulmasta. Millaiset tekijät vaikuttavat yhteiskuntatieteilijöiden haluun osallistua julkiseen keskusteluun? Millaisia kannustavia ja jarruttavia tekijöitä julkisen asiantuntijaroolin vastaanottamiseen liittyy? Vaikuttaako tutkijan senioriteetti näkemyksiin? Eroavatko miesten ja naisten käsitykset toisistaan? Tutkimustuloksia suhteutetaan soveltuvilta osin samaa aihepiiriä käsittelevien tiedeviestinnän tutkimusten sekä journalismin tutkimusten tuloksiin. Artikkelin aineistona toimii yhteiskuntatieteilijöille suunnattu kyselytutkimus. Täydentävänä aineistona artikkelissa on hyödynnetty asiantuntijoiden julkisia esiintymisiä kartoitettavaa media-aineistoa sekä toimittajahaastatteluja.¹

¹ Artikkelissa hyödynnetty kyselyaineisto koottiin osana laajempaa Helsingin Sanomien Säätiön rahoittamaa julkista asiantuntijuutta käsittelevää tutkimushanketta. Kyselyaineiston lisäksi hankkeessa kerättiin laaja media-aineisto sekä tehtiin toimittajien teemahaastatteluja. Näissä aineistoissa ei tarkasteltu erityisesti yhteiskuntatieteilijöitä vaan julkista asiantuntijuutta laajemmin. Näitä aineistoja hyödynnetään tässä artikkelissa soveltuvilta osin.

Tutkimusaineistot ja menetelmät

Tutkimuksen primaariaineisto on keväällä 2014 toteutettu kysely, jossa kartoitettiin yhteiskuntatieteilijöiden näkemyksiä heidän mediasuhteistaan ja toimimisestaan asiantuntijoina julkisuudessa. Webropol-kysely lähetettiin 1 125:lle Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistoissa työskentelevälle yhteiskunnan, median, politiikan, talouden ja historian tutkijalle.²

Kyselyn vastausprosentti oli 26. Vastaaajajoukko oli sekä sukupuolen että akateemisen senioriteetin näkökulmista monipuolinen. Vastaaaja kyselyssä oli yhteensä 293, joista naisia 146 ja miehiä 147. Vastaaajista suurin yksittäinen ryhmä olivat tohtorikoulutettavat (23 %), seuraavina professorit (21 %) ja post doc -tutkijat (20 %). Ikäryhmittäin jaoteltuna vastaaajista oli 30–40-vuotiaita (40 %), seuraavina 41–50-vuotiaita (26 %) ja yli 60 vuotta täyttäneet (16 %). Alle 30-vuotiaita oli vastaaajista noin 6 prosenttia ja 51–59-vuotiaita noin 12 prosenttia.

Otos ei ole tilastollisesti edustava. Päätelmien luotettavuutta kuitenkin lisää se, että vastaaajajoukko pitää sisällään monipuolisesti akateemisen uransa eri vaiheissa olevia, eri-ikäisiä ja eri sukupuolta edustavia yhteiskuntatieteilijöitä. On kuitenkin mahdollista, että kyselyyn osallistui ennen kaikkea tutkijoita, jotka ovat työssään tekemisissä artikkelin problematiikkaan liittyvien kysymysten kanssa ja ovat siksi pohtineet aktiivisesti omaa mediasuhdettaan. Varauksista huolimatta kyselyn tuloksia voidaan pitää vähintään suuntaa-antavina.

Kyselyssä selvitettiin sekä tutkijoiden konkreettista mediayhteistyötä että heidän kokemuksiaan ja käsityksiään aiheesta. Kyselyssä tutkijoita pyydettiin arvioimaan omia mediakontaktejaan, esi-

² Aineiston rajaamisessa pyrittiin ottamaan huomioon kohdeyliopistojen toisistaan poikkeava tiedekuntarakenne. Helsingin yliopiston osalta mukaan valittiin valtiotieteellisessä tiedekunnassa ja Turun yliopiston osalta yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa työskentelevät tutkijat logopedian tutkijoita lukuun ottamatta. Tampereen yliopistossa ei ole käytössä perinteistä tiedekunta-jaottelua. Tampereelta mukaan valikoitiin johtamiskorkeakoulun tutkijat kokonaisuudessaan, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön tutkijat lukuun ottamatta logopedeja sekä viestinnän, median ja teatterin yksiköstä viestinnän alan tutkijat. Tutkijoiden yhteystiedot kerättiin hyödyntämällä yliopistojen olemassa olevia järjestelmiä. Turun yliopiston osalta käytettiin Outlook-sähköpostiohjelman osoitetietokantaa, Tampereen yliopiston osalta SoleCRIS-asiantuntijatietokantaa, ja Helsingin yliopiston osalta yhdisteltiin TUHAT-tutkimustietokannan sekä oppiaineiden internet-sivujen tietoja.

merkiksi niiden säännöllisyyttä sekä sitä, mistä välineistä yhteydenotot olivat tulleet. Vastaajien mediaan ja toimittajiin liittyviä asenteita kartoitettiin aihepiiriin liittyvien väittämien avulla. Kyselyssä hyödynnettiin viisiportaista asteikkoa: ”täysin samaa mieltä”, ”osittain samaa mieltä”, ”osittain eri mieltä”, ”täysin eri mieltä” sekä ”ei eri eikä samaa mieltä”. Lisäksi kysely sisälsi osioita, joissa vastaajia pyydettiin valitsemaan listalta sellaisia väittämiä, joiden kanssa vastaajat olivat samaa mieltä.

Artikkelissa on myös hyödynnetty asiantuntijoiden mediaesiintymisiä kartoitettavia journalistisia aineistoja sekä toimittajien teemahaastatteluja. Näitä aineistoja käytetään soveltuvin osin täydentämään ja selittämään kyselyn tuloksia. Media-aineisto kerättiin satunnaisotantana vuonna 2013, ja se pitää sisällään joka toisen kuukauden ensimmäisen täyden viikon (tammi-, maaliskuu-, touko-, heinä-, syys- ja marraskuu). Aineisto koottiin *Helsingin Sanomista*, Yleisradiosta (television pääuutislähetys) ja STT:lta. Yhteensä aineisto pitää sisällään 4 473 kotimaata, ulkomaita ja taloutta koskevaa uutisjuttua, joista kaikkiaan 870 jutussa oli nimetty yksi asiantuntija tai useampia asiantuntijalähteitä. Asiantuntijoiksi määriteltiin sellaiset nimetyt lähteet, jotka tarjosivat uutiseen faktoja, taustatietoja tai analyysia erotuksena esimerkiksi silminnäkijälähteistä tai asianomaisista. Media-aineistossa asiantuntijoiksi koodattiin yliopistotutkijoiden lisäksi myös monissa muissa organisaatioissa työskenteleviä asiantuntijoita.

Toimitusten esimiehille ja toimittajille suunnattujen teemahaastattelujen tavoitteena oli tuottaa sellaista asiantuntijoiden valikoitumiseen liittyvää tietoa, johon ei pääse kiinni tutustumalla valmiiseen mediatuotteeseen tai kysymällä asiasta tutkijoilta. Haastattelut tarjosivatkin uutta tietoa esimerkiksi toimituksissa vallitsevista työkuultuureista, ajatusmalleista ja arkisen työn realiteeteista. Mukana tutkimuksessa oli yksi tai useampia haastateltavia seuraavista välineistä: *Helsingin Sanomat*, *Iltalehti*, *Iltasanomat*, MTV3, Yleisradio (radio ja tv) sekä STT. 11 puolistrukturoitua teemahaastattelua tehtiin keväällä 2014, ja ne kestivät tunnista puoleentoista tuntiin.

Julkisuus keskittyy harvoille

Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että journalismin tyypillisin asiantuntijalähde on suuren yleisön jo ennalta tuntema, runsaasti julkisuudessa

aiemminkin esiintynyt henkilö (Parviainen 2014; Conrad 1999; Van Dijk 1991). Siksi oli odotettavissa, että myös yhteiskuntatieteilijöiden julkinen asiantuntijuus jakautuu epätasaisesti. Kyselyyn osallistuneita yhteiskuntatieteilijöitä pyydettiin arvioimaan omien mediakontaktiensa yleisyyttä: kuinka usein toimittajat ovat heihin yhteydessä?

Kyselyn perusteella valtaosaan vastaajista ollaan yhteydessä vain harvoin, ”muutamia kertoja vuodessa” tai ”kerran vuodessa tai harvemmin”. Valtaosa säännöllisistä toimittajien yhteydenotoista keskittyy verrattain pienelle joukolle tutkijoita, joihin tiedotusvälineet ovat yhteydessä ”kuukausittain” (15 %) tai ”viikoittain” (5 %). Kysely siis antaa myös yhteiskuntatieteilijöiden osalta vahvistusta havainnolle median kysynnän keskittymisestä.

Lisäksi kysely osoittaa, että toimittajat ovat yhteydessä miehiin huomattavasti useammin kuin naisiin. Naisista 92 prosenttia kuului ryhmään johon oltiin yhteydessä ”muutamia kertoja vuodessa” tai ”kerran vuodessa tai harvemmin”, kun miesten kohdalla luku oli 69 prosenttia. Julkisen asiantuntijuuden sukupuolittuminen näkyy myös tätä tutkimusta varten kerätystä media-aineistosta: uutisjournalismin hyödyntämistä asiantuntijalähteistä 72 prosenttia oli miehiä ja vain 28 prosenttia naisia (Niemi & Pitkänen 2016).

Vastaavia tuloksia on saatu myös aiemmissa tutkimuksissa (Kitzinger & al. 2008; Desmond & Danilewicz 2010; Hermano & Turley 2001; Liebler & Smith 1997). Hiljattain julkaistun suomalaistutkimuksen mukaan talouskriisijournalismissa 25 eniten käytetyn asiantuntijan joukossa oli vain yksi ekonomistinainen (Parviainen 2014). Tiedeviestinnän tutkijoiden näkemykset siitä, milloin median asiantuntijavalintojen painottuminen miehiin heijastelee vallitsevaa yhteiskuntaa ja milloin se kertoo miesten suosimisesta asiantuntijoina, kuitenkin vaihtelevat (Niemi & Pitkänen 2016).

Mielenkiintoinen kysymys liittyy siihen, miksi journalistit ovat säännöllisesti yhteydessä vain niin harvalukaiseen joukkoon tietentekijöitä. Osin julkisuuden kasautumista selittää tutkijoiden akateeminen senioriteetti. Professoreista 44 prosenttia kuului ryhmään, johon oltiin yhteydessä kuukausittain tai viikoittain, kun projektitutkijoilla vastaava luku oli 23, dosenteilla 22, post doc -tutkijoilla 9 ja tohtorikoulutettavilla 8 prosenttia. Havainto saa tukea myös keräämestämme

media-aineistosta. Siinä noin 54 prosenttia median uutisiinsa haastattelemista yliopistotutkijoista oli professoreita tai tutkimusjohtajia. Toimittajien keskuudessa mielipiteet sen sijaan vaihtelivat. Osa haastattelemistamme toimittajasta korosti tutkijoiden muodollista asemaa, toisille olennaisempi kysymys oli lähteen asiantuntemus.

Myöskään aiemmissa tutkimuksissa senioriteetin vaikutuksesta tutkijoiden julkiseen näkyvyyteen ei vallitse yksimielisyyttä. Useissa tutkimuksissa akateemisen kokemuksen on todettu korreloivan positiivisesti tutkijoiden medianäkyvyyden tai kontaktien kanssa (Fenton 1998; Bauer & Jensen 2011; Bentley & Kyvik 2010), mutta aiheesta on myös vastakkaista tietoa. Charlotte Wienin (2014) tutkimuksen mukaan Tanskassa kaikkein aktiivisimmin julkisuudessa esiintyvät tutkijamiehet, joilla oli alle 15 vuotta akateemista työkokemusta. Akateemisesti kokemattomampien tutkijoiden näkyvä julkinen rooli liittyi Wienin mukaan tutkijoiden omiin uratavoitteisiin, erityisesti ajatukseen siitä, että julkinen näkyvyys vaikuttaa myönteisesti urakehitykseen.

Omassa aineistossamme tutkijoiden virka-asema näytti jossain määrin heijastuvan heidän mediakontaktiansa yleisyyteen, mutta asiantuntijuuden sukupuolittumista miesten hyväksi senioriteetti ei kuitenkaan selitä. Kyselymme perusteella toimittajat ovat huomattavasti harvemmin yhteydessä nais- kuin miesprofessoreihin. Professorimiehistä 59 prosenttia kuului ryhmään, johon oli tiin kuukausittain tai viikoittain, kun professorinaisista tähän ryhmään kuului vain 14 prosenttia.

Asiantuntijuuden sukupuolittumista näyttävät selittävän useat syyt. Tutkijoihin kohdistuvaan kysyntään voivat vaikuttaa esimerkiksi tiedossa olevat tutkimusaiheet, aktiivisuus oma-aloitteisessa tiedeviestinnässä esimerkiksi sosiaalisessa mediasa, valmius antaa haastatteluita ja aiempi tunnettuus, toimittajien journalistiset rutiinit ja miesten julkisen asiantuntijuuden perinne (ks. myös Niemi & Pitkänen 2016). Näihin kysymyksiin palaamme yhteiskuntatieteilijöiden asenteiden osalta myöhemmin tässä artikkelissa.

Yleinen suhtautuminen myönteistä

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että tutkijoiden suhtautuminen median kanssa tehtävään yhteistyöhön on lähtökohtaisesti myönteistä (ks. Peters & al. 2008; Peters 2013; Väliverronen 2015).

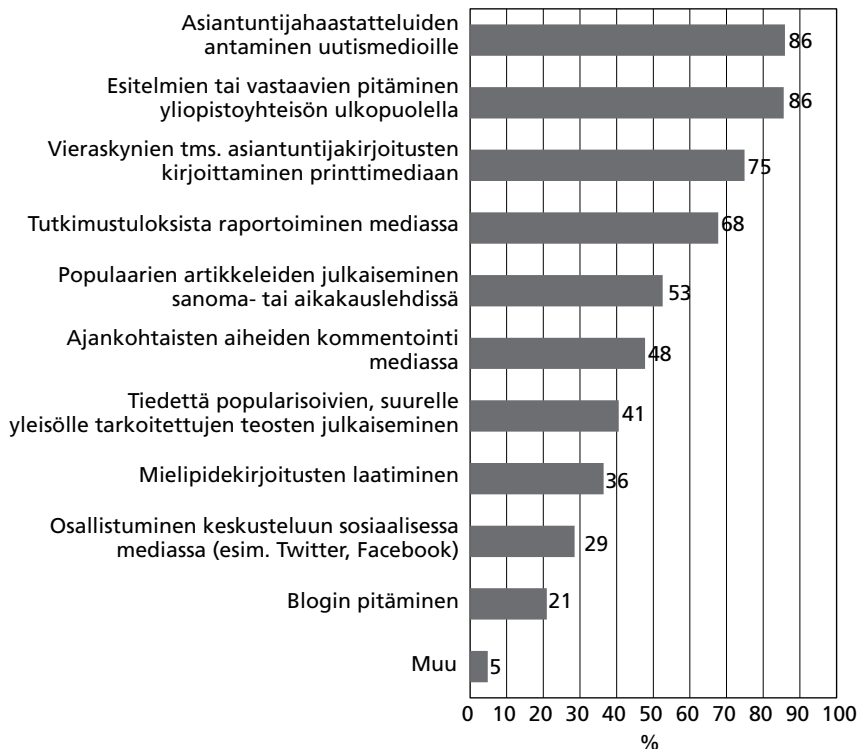
Näin oli myös kyselymme vastanneiden yhteiskuntatieteilijöiden kohdalla. Heistä yli 90 prosenttia oli osittain tai täysin samaa mieltä väittämien ”toimiminen asiantuntijana mediassa on oleellinen osa tutkijan työtä” sekä ”suhtaudun myönteisesti ajatukseen toimia tutkimusalueeni asiantuntijana mediassa”. Peräti 98 prosenttia vastaajista piti tutkijoiden osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun tärkeänä. Vastaajista 81 prosenttia myös arvioi oman tutkimusalan kiinnostavan mediaa.

Sen paremmin sukupuoli kuin kyselyyn osallistuneen akateeminen asema eivät vaikuttaneet tuloksiin näiltä osin – väittämien kohdalla oli vain muutamien prosenttiyksiköiden eroja. Kysely osoittaa, että tutkijat ovat sisäistäneet viime vuosina vahvistuneen puheen yliopistojen yhteiskunnallisen tehtävän tärkeydestä. Yhteistyötä median kanssa pidetään jo olennaisena osana tutkijan työtä. Vastaavia tuloksia on saatu myös muissa maissa toteutetuissa tutkimuksissa (Peters 2013).

Lisäksi kyselyssämme nousi esiin tekijöitä, jotka kannustavat tutkijoita näkymään julkisuudessa. Vastaajista 74 prosenttia arvioi, että tunnettuus avaa tutkijoille uusia ammatillisia mahdollisuuksia. Kuten eräs vastaajista totesi, ”pätkätyöläisenä on mietittävä työmahdollisuuksia yliopiston ulkopuolella ja julkiset esiintymiset voivat auttaa tässä”. Julkisuus voi siis tutkijoiden näkökulmasta avata ovia uusiin akateemisiin tehtäviin tai toimia jopa ponnahduslautana yliopiston ulkopuolelle töihin.

Lisäksi 60 prosenttia vastaajista arvioi julkisen tunnettuuden lisäävän kiinnostusta tutkijan akateemisia julkaisuja kohtaan. Lähes yhtä moni, 59 prosenttia, myös piti yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista palkitsevana. Erot sukupuolten välillä olivat vähäisiä, eikä myöskään akateeminen tehtäväkuva vaikuttanut olennaisesti painotuksiin. Selvä enemmistö kyselyyn vastanneista tutkijoista siis arvioi, että median kanssa tehtävästä yhteistyöstä voisi olla ammatillista hyötyä.

Näkemykset osoittavat, että julkisuudessa toimimisen motiivit eivät liity ainoastaan tutkimuksesta tiedottamiseen tai ajatukseen tieteellisen tiedon välittämisestä suurelle yleisölle. Yksilön näkökulmasta julkinen toiminta voi olla sekä henkilökohtaisesti palkitsevaa että tukea tieteellistä uraa. Julkisen asiantuntijuuden kautta tutkijat pystyvät tekemään osaamistaan tunnetuksi paitsi suurelle yleisölle myös kollegoilleen, sillä suuren yleisön tavoin myös tutkijat saavat usein tietoa meneillään

Kuvio 1. Tutkijoiden itselleen luonteviksi kokemat tavat esiintyä asiantuntijana julkisuudessa (N=291).

olevasta tutkimuksesta median välityksellä. Näin ollen sanomalehtiartikkeli tai haastattelu voi poikia myös ammatillisia yhteydenottoja. Yhtä lailla tutkijan medianäkyvyydestä voi olla hyötyä rahoitushauissa: tutkijoiden kyky viestiä tutkimuksesta voi rahoittajien näkökulmasta lisätä tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja toimia signaalina tutkimusaiheen tärkeydestä. Tällä tavoin tutkijan korkea julkinen profiili voi vaikuttaa myönteisesti myös tuleviin rahoitushakuihin (ks. Dunwoody 1986; Kreimer & al. 2011; Peters 2013).

Yleisten asenteiden ohella kyselyssä kartoitettiin myös vastaajien näkemyksiä erilaisista tavoista esiintyä tutkijana julkisuudessa. Kuviossa 1 esitellään sellaisia asiantuntijuuden muotoja, joita vastaajat pitivät itselleen luontevina. Mieluisimpia tapoja esiintyä julkisuudessa olivat asiantuntijahaastatteluiden antaminen ja esitelmien tai vastaavien pitäminen yliopiston ulkopuolella. Lisäksi selvä enemmistö vastaajista piti itselleen luontevana ”vieraskynien” ja vastaavien kirjoittamista sekä tutkimustuloksista raportoimista mediassa.

Vähemmistö tutkijoista sen sijaan koki sosiaalisessa mediassa keskustelemisen tai blogikirjoitusten laatimisen itselleen luontevaksi tavaksi osallistua julkiseen keskusteluun. Tämä on tärkeä ha-

vainto, sillä tiedeviestinnän tutkimuksissa sosiaalisen median on nimenomaisesti katsottu tarjoavan uudenlaisen viestintäkanavan, jonka kautta tiedeentekijä saa viestinsä perille haluamassaan muodossa ja aikataulussa ilman toimittajien tulkintoja. Osa tutkijoista hyödyntääkin sosiaalista mediaa jo aktiivisesti, mutta enemmistö luottaa edelleen perinteisiin viestintämuotoihin. Onkin jossain määrin arvailujen varassa, kuinka tärkeäksi tiedeviestinnän kanavaksi sosiaalinen media tulevaisuudessa muotoutuu (Colson 2011; Trench 2012; Peters 2013; Väliaverron 2015).

Analysoimme vastauksia myös tutkijoiden sukupuolen ja senioriteetin näkökulmista. Myönteisimmin sosiaalisessa mediassa toimimiseen suhtautuivat tohtorikoulutettavat eli akateemisen uransa alkuvaiheessa olevat nuoremmat tutkijat. Tämä viittaa jossain määrin sukupolvien välisiin eroihin suhtautumisessa sosiaaliseen mediaan, joskin erot olivat vastaajaryhmien välillä melko pieniä. Esimerkiksi blogin pitämistä piti luontevana noin 32 prosenttia tohtorikoulutettavista, kun luku professorien kohdalla oli 23 prosenttia. Miesten ja naisten vastauksissa ei ollut merkittäviä eroja.

Mielenkiintoinen yksityiskohta liittyy tutki-

joiden haluan kommentoida ajankohtaisia aiheita. Kuten kuvio 1 osoittaa, enemmistö vastaajista ei pitänyt ajankohtaisten aiheiden kommentointia itselleen luontevana tapana osallistua julkiseen keskusteluun. Lisäksi noin 40 prosenttia vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä väittämän ”tutkijan tehtävänä on kertoa faktat, ei jakaa omia näkemyksiään” kanssa. Vastaukset viittaavat siihen, että vaikka selvä enemmistö tutkijoista suhtautuu julkiseen asiantuntijarooliin myönteisesti, kokee moni niin sanotussa kommentaattorin roolissa esiintymisen itselleen vieraaksi.

Edellä esitetty on toimittajien ja tutkijoiden yhteistyön edistämisen näkökulmasta keskeinen havainto, sillä sekä aiempien tutkimusten (Fenton 1998; Albæk & al. 2003; Wien 2014) että tätä tutkimusta varten kerättyjen media-aineistojen perusteella asiantuntijoita hyödynnetään journalistisessa mediassa nimenomaan ajankohtaisten asioiden kommentaattoreina. Aineistossamme yli 50 prosentissa uutisista tutkijoiden tehtävänä oli oman tutkimuksen esittelyn tai faktapohjaisen taustoittamisen sijaan ajankohtaisten ilmiöiden ja uutistapahtumien kommentointi. Havainto saa tukea myös tätä tutkimusta varten tehdyistä toimittajahaastatteluista. Journalismin fokus on käsillä olevassa uutispäivässä ja usein jopa tulevaisuudessa, joten toimittajat tarvitsevat tutkijoita tulkitsemaan, analysoimaan ja arvioimaan käsillä olevia tapahtumia. Vain harvoin kysymykset ovat sellaisia, että niihin olisi olemassa valmiita, tutkimuksen antamia vastauksia. Toimitusten näkökulmasta hyvä tutkija onkin nopeasti toimittajien tavoitettavissa, hänellä on taito soveltaa laajaa tietämystään sekä tiivistää ja yksinkertaistaa monimutkaisia asiasisältöjä. Tekemiemme haastattelujen perusteella toimittajat arvostavat tutkijoissa myös valmiutta arvioida ja esittää omia mielipiteitään.

Kyselyymme vastanneiden mies- ja naistutkijoiden asenteet eivät juurikaan eronneet toisistaan, mitä tulee mediassa esiintymiseen. Tämä viittaisikin siihen, että ainakin osin asiantuntijuuden sukupuolittuminen liittyy journalistisiin käytäntöihin ja miehisen asiantuntijuuden perinteeseen. Toimittajien ottaessa yhteyttä ”vanhoihin, hyväksi havaittuihin” tutkijoihin median asiantuntijaksi näyttää valikoituvan huomattavasti useammin mies kuin nainen.

Tutkimuksemme perusteella vaikuttaa siltä, että vaikka yleinen suhtautuminen julkisen asiantuntijaroolin omaksumiseen onkin tutkijoiden keskuu-

nessa myönteistä, eivät tutkijoiden ja toimittajien odotukset yhteistyöstä aina kohtaa. Noin puolet kyselyymme vastanneista tutkijoista vierastaa ajatusta ajankohtaisten aiheiden kommentoimisesta, kun taas toimittajien kysyntä kohdistuu suurelta osin juuri niihin tutkijoihin, jotka uskaltavat irtautua jo tiedetystä ja tutkitusta ja esittää myös arvioita ja ennusteita.

Yhteistyötä haittaavat tekijät

Yleisestä myönteisestä suhtautumisesta huolimatta toimittajien ja tutkijoiden väliseen yhteistyöhön liittyy edelleen myös jännitteitä. Kyselyssämme yhteiskuntatieteilijöitä pyydettiin ottamaan kantaa väittämiin, joiden avulla kartoitettiin mediayhteistyöhön heidän näkökulmastaan liittyviä kielteisiä seikkoja. Kuviossa 2 on esitelty tekijöitä, jotka voivat vähentää tutkijoiden halua ottaa vastaan asiantuntijarooli journalistisessa julkisuudessa. Tässä yhteydessä on syytä korostaa, etteivät tulokset suoraan kerro negatiivisten kokemusten yleisyydestä, vaan tutkijoiden mielikuvista. Osalla vastaajista kokemuksia yhteistyöstä oli enemmän, osalla vähemmän.

Kuten kuvio osoittaa, tärkeimmiksi median kanssa tehtävää yhteistyötä vaikeuttaviksi tai vähentäväksi tekijöiksi vastaajat valitsivat väittämiä, jotka liittyivät pikemminkin median kielteisiin pidettyihin toimintatapoihin kuin esimerkiksi kansalaispalautteeseen. Tärkeimmiksi tekijöiksi vastaajat valitsivat annetuista vaihtoehdoista toimittajien taipumuksen kärjistää asioita sekä sen, että toimittajat saattavat julkaista lausuntoja eri muodossa kuin ne on annettu. Naisten suhtautuminen median toimintaan oli hieman kriittisempää kuin miesten.

Avoimissa vastauksissa tutkijat toivat esille runsaasti yksittäisiä toimittajiin liittyviä kielteisiä kokemuksiaan. Eniten tutkijat kritisoivat toimittajia näiden tavasta käyttää tutkijoita omien näkemystensä vahvistamiseen: ”[T]oimittaja hakee minusta ainoastaan uskottavaa vahvistusta omalle ennakkoaluelolleen. Jos tutkija ei vahvista toimittajan näkemystä, juttua ei koskaan julkaista.” Lisäksi vastaajat kiinnittävät huomiota esimerkiksi otsikoinnin harhaanjohtavuuteen, haastattelulausuntojen julkaisemiseen eri asiayhteydessä kuin mihin lausunto on annettu sekä huolimattomasti kirjoitettuihin teksteihin, joiden korjaaminen on jätetty tutkijan vastuulle. Monilla tutkijoista on kielteisiä

mielikuvia ja myös kielteisiä käytännön kokemuksia toimittajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Toisinaan kielteiset kokemukset ovat myös vaikuttaneet negatiivisesti tutkijan kokonaisarvioon median toimintatavoista.

Tutkijoiden ja toimittajien jännitteiset suhteet ovat jossain määrin universaali ilmiö, sillä samankaltaisia tuloksia on saatu myös muissa maissa toteutetuissa kyselytutkimuksissa. Merkittävimmät ongelmakohdat tutkijoiden ja toimittajien kanssakäymisessä liittyvät juuri tutkijoiden kokemukseen kontrollin menettämisestä ja journalistisen prosessin arvaamattomuudesta. Tästä syystä tutkijat pitävät äärimmäisen tärkeänä esimerkiksi oikeutta tarkistaa sitaatit. (Gascoigne & Metcalf 1997; Peters & al. 2008; Peters 2013; Wien 2014.)

Ristiriitaa osapuolten välillä lisää kenties se, että toimittajat eivät aina tunnista tai ota huomioon tutkijoiden epävarmuustekijöitä. Kuten eräs haastattelimme toimittaja asian muotoili: ”(...) jos jokaisesta pilkusta pitää ruveta taistelemaan, niin ei sitä viitsi sitten toista kertaa soittaa.” Kiireisen toimittajan näkökulmasta juttuaan tarkastava pikikutarkka tutkija vaikeuttaa tarpeettomasti journalistista prosessia, mutta tutkijalle oman viestin välittyminen oikeassa muodossa on ennen muuta uskottavuuskysymys.

Toiseksi tärkeimmät yhteistyötä heikentävät tekijät liittyivät tutkijoiden kokemukseen oman asiantuntijuutensa ja median toiveiden kohtamattomuudesta. Miehistä peräti 49 prosenttia yhtyi väittämään, etteivät toimittajien kysymykset ole relevantteja oman tutkimuksen kannalta, nai-

Kuvio 2. Tekijät, jotka ovat vaikeuttaneet tai vähentäneet tutkijan yhteistyötä median kanssa (N=243). Kuviossa ovat mukana ainoastaan vastaajat, jotka ovat jossain vaiheessa akateemista uraansa antaneet haastatteluja medialle.

silla vastaava luku oli 31 prosenttia. Kokemus siitä, että toimittajat kysyvät asioita oman tutkimusaiheen ulkopuolelta tai että kysymykset eivät ole perusteltuja oman tutkimusaiheen tai osaamisalueen kannalta, vahvistaa tulkintaamme siitä, että osa tutkijoista haluaa rajata julkisen asiantuntijaroolinsa tiukemmin omaan tutkimusaiheeseensa.

Mediaan liittyvien tekijöiden ohella myös yliopistojen sisäiset tekijät ja arvostukset voivat vaikuttaa tutkijoiden haluun ottaa vastaan asiantuntijarooli julkisuudessa. Viidennes kyselyymme vastaajista arvioi mediassa esiintymisen vievän liikaa aikaa yliopistoyhteisön enemmän arvostamilta tehtäviltä kuten julkaisemiselta. Tähän väitteeseen yhtyivät miehet hieman naisia useammin ja odotetusti tätä mieltä olivat muita useammin professorit, joihin median kysyntä eniten kohdistuu. Tämän kaltaisten tuntemusten taustalla vaikuttavat todennäköisesti yliopistojen käytännöt; yliopistot kyllä korostavat mediakontaktien tärkeyttä, mutta eivät palkitse tutkijoita julkisuudessa toimimisesta. Näin ollen esimerkiksi haastatteluiden antamisesta saatavat hyödyt ovat tutkijoille lähinnä välillisiä.

Lisäksi osa tutkijoiden yhteistyöhalukkuutta heikentävistä tekijöistä liittyi heidän arvioihinsa omista valmiuksistaan. Kokemukset oman asiantuntemuksen riittämättömyydestä, kokemuksen puutteesta ja esiintymisjännityksestä osoittavat, että tehdessään yhteistyötä median kanssa ainakin osa tutkijoista astuu epämukavuusalueelle. Toimiminen mediassa edellyttää tutkijalta aivan toi-

senlaista ammattitaitoa kuin mihin tutkijankoulutus lähtökohtaisesti antaa valmiuksia. Tällaiset tuntemukset olivat odotetusti tavallisempia kokemattomimpien tutkijoiden keskuudessa. Tohtorikoulutettavista yli 50 prosenttia arvioi esimerkiksi jännittävänsä esiintymistä, kun professoreista näin vastasi vain 21 prosenttia. Sukupuolten välillä erot olivat sen sijaan varsin pienet.

Yhteistyöhalua heikentävinä tekijöinä voidaan pitää myös kokemuksia mediajulkisuuteen liittyvistä lieveilmiöistä, kuten pelkoa julkisuuden hallitsemattomuudesta, huolta esiintymisen vuoksi tutkijaan kohdistuvista epämiellyttävistä yhteydenotoista tai pelkoa ikävästä kommentoinnista sosiaalisessa mediassa. Vaikka tämän kaltaiset huolet eivät edustakaan enemmistön näkemyksiä, tuovat ne kuitenkin osaltaan esiin niitä ristiriitoja, joita julkisuuteen tutkijoiden näkökulmasta liittyy.

Lopuksi kiinnitämme huomiota siihen, miten tutkijat suhtautuvat eri tiedotusvälineiden haastattelupyyntöihin (taulukko 1). Sanoma- ja aikakauslehtiin tutkijat suhtautuvat myönteisesti, mutta kun haastattelua pyytää iltapäivälehti, on suhtautuminen kielteisempää. Enemmistö vastaajista suhtautui hieman tai erittäin kielteisesti iltapäivälehden kontakteihin. Kenties tutkijat liittävät edellä kuvattuja kielteisiä piirteitä, kuten asioiden kärjistämisen ja lausuntojen vääristymisen, nimenomaisesti iltapäivälehtiin.

Miesten ja naisten suhtautumisessa eri välineisiin ei ollut suuria eroja, mutta erityisesti nuoremmat tutkijat suhtautuivat iltapäivälehtiin koroste-

Taulukko 1. Tutkijoiden suhtautuminen eri tiedotusvälineiden haastattelupyyntöihin (N=293)

	Erittäin kielteisesti (%)	Hieman kielteisesti (%)	Ei vaikutusta (%)	Hieman myönteisesti (%)	Erittäin myönteisesti (%)
Haastattelua pyytää sanomalehti	0	1	30	33	36
Haastattelua pyytää aikakauslehti	0	6	35	31	27
Haastattelua pyytää iltapäivälehti	13	40	26	16	5
Sinua pyydetään nauhoitettuun TV-ohjelmaan	3	13	26	37	21
Sinua pyydetään suoraan TV-ohjelmaan	10	27	23	27	13
Sinua pyydetään nauhoitettuun radio-ohjelmaan	1	7	28	37	27
Sinua pyydetään suoraan radio-ohjelmaan	5	16	31	31	18

tun kielteisesti. Tohtorikoulutettavista peräti 77 prosenttia suhtautui iltapäivälehdien haastattelupyynnöön kielteisesti. Professorien kohdalla vastaava lukema oli 37 prosenttia. Havainto viittaa siihen, että kokeneempien ja enemmän median kanssa yhteistyötä tehneiden tutkijoiden suhtautuminen myös iltapäivälehtiin on neutraalimpaa. On siis mahdollista, että nuorempien tutkijoiden kielteisyys liittyy enemmän iltapäivälehtiin yhdistettyihin yleisiin negatiivisiin mielikuviiin kuin tosiasialliseen kanssakäymiseen lehtien toimittajien kanssa.

Sähköisen median osalta eniten kielteisiä tunteuksia herättivät suorat tv-lähetykset. Vastaajista 37 prosenttia suhtautui ”erittäin kielteisesti” tai ”hieman kielteisesti” pyyntöön osallistua suoraan televisio-ohjelmaan. Nauhoitetun ohjelman kohdalla kielteinen suhtautuminen oli huomattavasti vähäisempää. Samankaltaisia painotuksia on havaittavissa myös suorien ja nauhoitettujen radiolähetysten osalta. Samalla tavalla kuin iltapäivälehtien kohdalla, myös suoriin televisio ja radiolähetyksiin suhtautuivat kielteisimminkin nuoret tutkijat – tohtorikoulutettavista 49 prosenttia. Professorien kohdalla vastaava luku oli 26 prosenttia. Näitäkin osin akateeminen senioriteetti sekä kokemus median kanssa tehtävästä yhteistyöstä näyttävät vähentävän tutkijoiden mediaa kohtaan tuntemaa epävarmuutta. Sukupuoli ei sen sijaan vaikuttanut merkittävästi tutkijoiden näkemyksiin.

Yleisellä tasolla vastaukset viittaavat siihen, että tutkijoiden näkökulmasta erityisesti suoriin lähetyksiin liittyy suurempia epävarmuustekijöitä kuin sanomalehtihaastatteluihin tai nauhoitettuihin lähetyksiin. Taustalla voi olla inhimillinen pelko siitä, että tutkija epäonnistuu tavalla tai toisella suorassa lähetyksessä, eikä asialle ole tehtävissä jälkeensä mitään. Toisaalta on myös mahdollista, että suorat lähetykset ovat tutkijoille haastavia myös aikataulusyistä. Erään tutkijan mukaan tv-haastatteluun osallistuminen vaatisi lähes poikkeuksetta matkustamista Helsinkiin, mikä on puolestaan ajanpuutteen vuoksi hankalaa. Toiselle tutkijalle suorat televisiolähetykset olivat puolestaan kaikkein miellyttävempiä, koska silloin tutkija pääsi itse päättämään lausuntonsa sisällöstä ilman toimittajan tulkintoja.

Tutkimuksemme vahvistaa, että tutkijoiden ja toimittajien väliseen yhteistyöhön liittyy edelleen erilaisia jännitteitä, jotka liittyvät ennen kaikkea tieteentekijöiden ja median erilaisiin toimintakulttuureihin. Tutkimustyö perustuu pitkäjännte-

seen työhön ja monipolvisen laadunvarmistusprosessiin. Uutisia sen sijaan tuotetaan lyhyellä, usein vain muutamien tuntien aikajännteellä, ja kiinnostus kohdistuu usein myös alustaviin tutkimustuloksiin sekä ennusteisiin tutkimuksen kehityksestä (Peters 1999; Väliaverron 2015) – ja yhteiskuntatieteilijöiden kohdalla yhä useammin myös käynnissä oleviin prosesseihin, joista ei ole olemassa lainkaan tutkimustietoa.

Pohdintaa ja ehdotuksia

Esa Väliaverron (2015) on erottanut toisistaan käsitykset laajasta ja suppeasta julkisesta asiantuntijuudesta. Suppean käsityksen omaavat tutkijat painottavat asiantuntijaviestintää eli erityisesti muille tutkijoille, sidosryhmille ja viranomaisille suunnattua tiedottamista, mieluummin vieläpä tieteen omilla areenoilla. Laajan käsityksen omaavat tutkijat sen sijaan hyväksyvät mediajulkisuudessa toimimisen osaksi tutkijantyötä areenan hallitsemattomuudesta huolimatta. Tällöin tiedeviestintä on paljon muutakin kuin yksisuuntaista tutkimustiedon popularisointia suurelle yleisölle.

Aiempien tutkimusten mukaan erityisesti luonnontieteilijät tekevät selvän eron tieteen sisäisen viestinnän ja suurelle yleisölle suunnatun viestinnän välille sekä toisaalta tieteellisen tiedon ja yleisen tiedon välille. Yhteiskuntatieteilijät ja humanistit eivät näe näiden kategorioiden välisiä eroja yhtä jyrkkinä, ja heille tavallisempaa on pyrkiä popularisoimaan tiedettä. (Bentley & Kyvik 2011; Jensen 2011; Kreimer & al. 2011; Peters & al. 2012.)

Tutkimuksemme tukee havaintoa siitä, että valtaosa yhteiskuntatieteilijöistä on omaksunut käsityksen laajasta julkisesta asiantuntijuudesta. Enemmistö kyselyymme vastanneista oli valmiita omaksumaan monipuolisesti erilaisia yhteistyömuotoja ja jossain määrin myös sopeutumaan median toimintatapoihin ja odotuksiin. Myönteistä suhtautumista selittävät todennäköisesti vastaajien odotukset mahdollisista hyödyistä: näkyvyys voi avata uusia ammatillisia ovia ja lisätä kiinnostusta tutkijan julkaisuihin. Erilaisista jännitteistä huolimatta pyrkimys integroida julkinen asiantuntijuus osaksi tutkijan työnkuvaa on siis tästä näkökulmasta ymmärrettävää. Lisäksi kehityksen taustalla ovat kenties laajemmin koko yliopistokenttään kohdistuvat odotukset tieteen ja tieteentekijöiden yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta se-

kä yliopistojen lisääntynyt kiinnostus pr-toimintaan ja strategiseen viestinnän suunnitteluun (Peters & al. 2008).

Kuten kyselymme sekä media-aineistomme osoittavat, median mielenkiinto painottuu jonkin verran akateemisella urallaan pisimmälle edenneisiin tutkijoihin, kuten professoreihin ja tutkimusjohtajiin, kun taas muissa akateemisissa tehtävissä toimivien tutkijoiden mediakontaktit ovat harvinaisempia. On kuitenkin viitteitä siitä, että akateeminen senioriteetti ei tule välttämättä jatkossa olemaan niin keskeinen tekijä tutkijoiden medianäkyvyyden kannalta (Wien 2014). Esimerkiksi sopeutuminen toimittajien odotuksiin ja median toimintaperiaatteisiin voivat olla yhä olennaisempia tekijöitä tutkijaan kohdistuvan julkisen kysynnän näkökulmasta. Nopeasti muuttuvissa tilanteissa merkitystä on sälläkin, keillä tutkijoista on hallussaan uusin, kulloinkin käsillä olevien uutisaiheiden selittämiseen tarvittava tieto. Myös aktiivisuus sosiaalisessa mediassa voi olla tärkeä väylä tutkijan julkisen profiilin vahvistamisessa.

Tutkimuksemme myös osoitti, että tutkijoiden senioriteetti vaikutti vastaajien käsityksiin media-yhteistyöstä. Professorien suhtautuminen yhteistyöhön oli neutraalimpaa kuin nuorempien tutkijoiden: vähemmän median kanssa yhteistyötä tehneet tutkijat kokivat enemmän epävarmuutta yhteistyön eri vaiheissa. Tutkimushavainnot kuitenkin viittaavat siihen, että monet epäluulot hälvenevät mediakontaktien yleistyessä ja kokemuksen kasvaessa.

Naisten ja miesten näkemuserot olivat vähäisiä. Kyselymme vastanneisiin tutkijanaisiin ol-

tiin kuitenkin yhteydessä huomattavasti harvemmin kuin tutkijamiehiin, ja naisten selvästi vähäisempi näkyvyys julkisuudessa todentui myös media-aineistoissa. Koska miesten ja naisten suhtautumisessa median kanssa tehtävään yhteistyöhön ei ole havaittavissa suuria eroja, on selitystä julkisen asiantuntijuuden sukupuolittumiseen haettava muualta kuin tutkijoiden asenteista. Esimerkiksi siitä, että epäsuhta liittyisi naisten ja miesten erilaisiin tutkimusintresseihin ja niiden kysyntään mediassa, ei ole näyttöä. Kysyttäessä selvä enemmistö niin nais- kuin miesvastaajista itse arvioi tutkimusalansa median näkökulmasta kiinnostavaksi. Vaikka mittari on subjektiivinen, antaa se kuitenkin viitteitä siitä, ettei tutkijamiehiin ja -naisiin kohdistuvan kysynnän erot selity tutkimusaiheilla. (Ks. Niemi & Pitkänen 2016.)

Tutkimuksemme vertailuaineistona hyödynnetyt toimittajahaastattelut sen sijaan osoittivat, että journalistien työrutiineihin liittyy piirteitä, jotka voivat vahvistaa julkisen asiantuntijuuden sukupuolittumista. Toimittajat turvautuvat kiireen keskellä tuttuihin, hyviksi kokemuinsa asiantuntijalähteisiin, joista yli 70 prosentin enemmistö on media-aineistojen perusteella miehiä. Näin ollen journalistiset käytännöt saattavat tahattomastikin ylläpitää miesten näkyvämpää asiantuntijaroolia julkisuudessa. Julkisen keskustelun monipuolisuuden sekä journalismin laadun ja moniarvoisuuden näkökulmasta olisi kuitenkin tavoiteltavaa, että tiedotusvälineet hyödyntäisivät tutkijoita, niin miehiä kuin naisia, huomattavasti nykyistä monipuolisemmin.

Saapunut 3.6.2015
Hyväksytty 25.1.2016

KIRJALLISUUS

Albæk, Erik: The interaction between experts and journalists in news journalism. *Journalism* 12 (2011): 3, 335–348.

Albæk, Erik & Christiansen, Peter M. & Togeby, Lise: Experts in the mass media: Researchers as sources in Danish daily newspapers, 1961–2001. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 80 (2003): 4, 937–948.

Bauer, Martin W. & Jensen, Pablo: The mobilization of scientists for public engagement. *Public Understanding of Science* 20 (2011): 1, 3–11.

Bentley, Peter & Kyvik, Svein: Academic staff and pub-

lic communication: a survey of popular science publishing across 13 countries. *Public Understanding of Science* 20 (2010): 1, 48–63.

Boyce, Tammy: Journalism and expertise. *Journalism Studies* 7 (2006): 6, 889–906.

Bucchi, Massimiano & Mazzolini, Renato G.: Big science, little science. Science coverage in the Italian daily press 1946–1997. *Public Understanding of Science* 12 (2003): 1, 7–24.

Clark, Fiona & Illman, Deborah L.: A Longitudinal Study of the New York Times Science Times Section. *Science Communication* 27 (2006): 4, 496–

- Colson, Vinciane: Science blogs as competing channels for the dissemination of science news. *Journalism* 12 (2011): 7, 889–902.
- Conrad, Peter: Uses of expertise: Sources, quotes, and voice in the reporting of genetics in the news. *Public Understanding of Science* 8 (1999): 4, 285–302.
- Desmond, Roger & Danilewicz, Anna: Women are on, but not in, the news: Gender roles in local television news. *Sex Roles* 62 (2010): 11–12, 822–829.
- Dunwoody, Sharon: The scientist as source. S. 3–16. Teoksessa Friedman, Sharon M. & Dunwoody, Sharon & Rogers, Carol. L. (toim.): *Scientists and journalists: Reporting science as news*. New York: Free Press, 1986.
- Dunwoody, Sharon & Scott, Byron T.: Scientists as mass media sources. *Journalism Quarterly* 59 (1982): 1, 52–59.
- Fenton, Natalie & Bryman, Alan & Deacon, David: *Mediating Social Science*. Birmingham: UK Sage Publications, 1998.
- Gascoigne, Toss & Metcalfe, Jenni: Incentives and impediments to scientists communicating through the media. *Science Communication* 18 (1997): 3, 265–282.
- Hermano, Teresita & Turley, Anna: Who makes the news? *Nieman Reports* 55 (2001): 4, 78–79.
- Jensen, Pablo: A statistical picture of popularization activities and their evolutions in France. *Public Understanding of Science* 20 (2011): 1–11.
- Kitzinger, Jenny & Chimba, Mwenya Diana & Williams, Andrew James & Haran, Joan & Boyce, Tammy: Gender, stereotypes and expertise in the press: how newspapers represent female and male scientists. Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies: Cardiff University, 2008.
- Kreimer, Pablo & Luciano Levin & Pablo Jensen: Popularization by Argentine researchers: the activities and motivations of CONICET scientists. *Public Understanding of Science* 20 (2011): 1, 37–47.
- Kyvik, Svein: Popular science publishing and contributions to public discourse among university faculty. *Science communication* 26 (2005): 3, 288–311.
- Liebler, Carol & Smith, Susan: Tracking gender differences: A comparative analysis of network correspondents and their sources. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 41 (1997): 1, 58–69.
- Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville: Gendered use of experts in the media: Analysis of the gender gap in Finnish news journalism. *Public Understanding of Science* 25 (2016): 2, 1–14.
- Parviainen, Aapo: Mediassa paras ekonomisti on pankkiekonomisti. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 110 (2014): 4, 574–581.
- Peters, Hans Peter: Gap between science and media revisited: Scientists as public communicators. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 110 (2013): 3, 14102–14109.
- Peters, Hans Peter: The interaction of journalists and scientific experts: cooperation and conflict between two professional cultures. S. 252–269. Teoksessa Scanlon, Eileen & Whitelegg, Elizabeth & Yates Simeon (toim.): *Communicating science: Contexts and channels*, Reader 2. Routledge: London, 1999.
- Peters, Hans Peter & Brossard, Dominique & De Cheveigné, Suzanne & Dunwoody, Sharon & Kallfass, Monika & Miller, Steve & Tsuchida, Shoji: Interactions with the mass media. *Science Communication* 321 (2008), 204–205.
- Peters, Hans Peter & Spangenberg, Alben & Lo Yin-Yueh: Variations of scientist-journalist interactions across academic fields: Results of a survey of 1600 German researchers from the humanities, social sciences and hard sciences. S. 257–263. Teoksessa Bucchi Massimiano & Trench, Brian (toim.): *Quality, Honesty and Beauty in Science and Technology Communication*. PCST 2012 Book of Papers. *Observe Science in Society*: Vincenza, 2012.
- Rödger, Simone: The ambivalence of visible scientists. S. 155–177. Teoksessa Rödger, Simone & Franzen, Martina & Weingart, Peter (toim.): *The Sciences' Media Connection – Public Communication and its Repercussions*. Volume 28 of the series *Sociology of the Sciences Yearbook*. Dordrecht: Springer, 2012.
- Schäfer, Mike S.: Taking stock: A meta-analysis of studies on the media's coverage of science. *Public Understanding of Science* 21(2010): 6, 650–663.
- Trench, Brian: Scientists' blogs: Glimpses behind the scenes. S. 273–289. Teoksessa Rödger, Simone & Franzen, Martina & Weingart, Peter (toim.): *The sciences' media connection – public communication and its repercussions*. *Sociology of the sciences yearbook* 28. Dordrecht: Springer, 2012.
- Van Dijk, T.: *Racism and the press*. London: Routledge, 1991.
- Wien, Charlotte: Commentators on daily news or communicators of scholarly achievements? The role of researchers in the Danish media. *Journalism* 15 (2014): 4, 427–445.
- Väliveronon, Esa: Tiedeviestintä ja asiantuntijuus – tutkijoiden muuttuva suhde julkisuuteen. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2015): 3, 221–232.

ENGLISH SUMMARY

Ville Piikänen & Mari K. Niemi: Uncontrollable yet tempting. How Finnish social scientists see their role as experts in the media (Hallitsematon ja houkutteleva media. Yhteiskuntatieteilijöiden näkemyksiä julkisesta asiantuntijuudesta)

Social scientists have an important role in Finnish media publicity, but only small proportion of them appear regularly in the media. This article analyses the interplay between journalists and researchers working in the field of social sciences. How do researchers see their public role and what kinds of factors encourage or discourage them from occupying an expert role in the media? How do journalists select their expert sources? Furthermore, what explains the tendency for interview requests to cluster to a relatively narrow group of mainly male academics?

The primary data for this article comes from a survey among social scientists in three Finnish universities (N= 293). This data is complemented by news material gathered from television and print media (N=4,473) and a set of semi-structured interviews with journalists and editors working for print media, radio and television (N=11). The news material provides an overall picture of the use of experts (i.e., who, how often, in what roles), whereas the interviews highlight the journalistic process, for example the ways in which journalists choose their interviewees.

According to the survey, the majority of social scientists take a positive view of their professional interaction with the media. Researchers are willing to cooperate with journalists in many different ways: by

giving interviews to news media, by writing popular articles for newspapers and by reporting research results in the media. Many of them feel that media publicity may advance their careers and bring exposure to their research.

Senior researchers tend to have a more active relationship with the media, and there is also a gender discrepancy. Even though both men and women show a positive attitude towards working with the media, male researchers account for the vast majority of public experts: over 70 per cent of all experts interviewed in the media are men. It seems that the media and journalistic practices further aggravate the imbalance between men and women.

The survey reveals some conflicts between academic and journalistic cultures. Journalists prefer to use researchers mainly to comment on contemporary issues, whereas researchers are keener to give interviews on topics that are linked directly to their research. Researchers also have some negative presumptions about media practices. For example, many fear that their message may be distorted in the journalistic process.

The contradictions between the two parties could be resolved if both journalists and researchers were more familiar with each other's working cultures. Journalists could make good use of the diverse expertise of academic researchers and so contribute to creating a more equal and pluralistic public space.

Keywords: social scientists, public expertise, expert sources, researchers, journalism.